

ALENA MORNŠTAJNOVÁ

Nejúspěšnější česká spisovatelka současnosti prožívá významný rok. Slaví šedesátiny a desáté výročí první knížky. Život se jí za tu dobu zrychlil a přinesl spoustu překvapení.

TEĎ MAM VYMĚTENO

Všedesáti se prý lidé cítí absolutně nejspokojenější, je to nejlepší věk. Slyšela jste o tom?

Není to nějaká hloupost?

Hodně se o tom píše, je to výsledek mnoha výzkumů.

Údajně jde o to, že šedesátníci už nemají starosti, děti jim odrostly, hypotéky splatili, ale mají ještě dost sil a zdraví užívat si život.

Myslím, že se nedá takhle generalizovat. Mám pocit, že pro mě je nejlepší každé období, které právě prožívám. I když je pravda, že od doby, co píšu knížky, jsem celkově spokojenější, protože můžu dělat jenom to, co dělat chci.

Nikdy jste neměla pocit, že se nacházíte v čase, kdy se nedaří a život za moc nestojí?

Nepamatuju si, že bych byla vysloveně nespokojená. Vždycky bylo něco pěkného. Možná nejspokojenější jsem byla na mateřské. Když mi skončila, byla jsem rozpačitá. Ale začalo jiné pěkné období. Dostala jsem se na vysokou, studovala jsem dálkově při zaměstnání, přišla jsem do jiného prostředí. Takže na dobu po mateřské taky vzpomínám ráda, i když bylo náročné studovat, pracovat a starat se o dvě děti.

Hodně žen se právě při mateřské hrouť a vyměňují si na sociálních sítích rady, jak ji vůbec přežít. Kdy jste ji prožívala vy?

Vím, že některé ženy na mateřské strádají, ale já opravdu ne. Byla jsem na ní v letech 1985 až 1990, pět let. Je fakt, že jsem přitom dálkově dva roky studovala nástavbu, počítače, takže jsem měla pocit, že se zároveň rozvíjím. Nevím, jak jsem to zvládala. Pamatuju si, že jsem stejně jako ostatní ženy pořád něco šila, vyměňovaly jsme si recepty, co uvařit z té nepřilíš pestré nabídky potravin, které se daly koupit. Ale hlavně jsem byla mladá, na mateřské jsem byla od jednadvaceti do šestadvaceti. Kdybych měla děti později, možná bych se o ně víc bála, víc bych je hlídala, ale v tom věku jsem měla pocit, že se nemůže nic stát.

V PĚTI ČÍSLECH

60

Blíží se kulatiny. Narodila se 24. června 1963 ve Valašském Meziříčí.

2013

Vyšla jí první kniha Slepá mapa. Do té doby učila a překládala z angličtiny.

25

Práva na překlad její nejznámější knihy Hana se prodala do 25 zemí.

9

Napsala devět knih, z toho tři pro děti.

2

Dvakrát získala čtenářskou cenu Kniha roku, a to za romány Hana a Tiché roky.

FOTO: SOUKROMÝ ARCHIV A INSTAGRAM ALENY MORNŠTAJNOVÉ

Většina vašich knížek je založena na tom, že hrdinům zasáhnou do života historické události. Našly by se i ve vaší rodině nějaké příběhy?

Velké dějiny ovlivnily už to, že jsem se narodila, protože dědeček byl voják a vojáci se za první republiky nemohli jen tak ženit. Takže nebyť druhé světové války, kdy musel z armády odejít, asi by se s babičkou nevezli, nenarodila by se maminka, a tudíž ani já. Po válce se dědeček do armády vrátil. Jeho rodina pochází z Podkrkonoší, ale tím, že ho jako vojáka překládali na různá místa, dostal se sem do Valašského Meziříčí. Druhý dědeček byl zubař. Pocházel z Bystřice pod Hostýnem. Rozhodl se prodat dům, koupit si nějaký na jižní Moravě a založit tam ordinaci. Prodal ho v týdně, kdy přišla měnová reforma, takže o ty peníze přišel.

Co s ním bylo dál?

Nakonec se mu podařilo nějakým způsobem koupit dům ve Valašském Meziříčí, ale sotva v něm začal zařizovat ordinaci, v roce 1954 mu ho komunisté zabavili. Ani nestihl začít provozovat praxi. Pak dojížděl ošetřovat zuby do okolních vesnic.

Ted' mám pocit, jako bych poslouchala vyprávění pro Paměť národa. Příběhy těch, kteří prožili válku a nástup komunistů k moci, jsou si všechny tak podobné...

Ano, byla to divná doba. Ale víte, co mi dodnes připadá zvláštní? Tatínek byl ročník 1933 a v padesátých letech se dostal na medicínu. Byl výborný student a údajně mu pomohl ředitel školy, který nějak zakryl skvrnku, že jeho otec je bývalý živnostník.

ALENKO, TO NESMÍŠ ŘÍKAT A váš život ovlivnila nějaká dějinná událost?

Samozřejmě rok 1989. To byl velký zlom. Do té doby jsem se dvakrát hlásila na vysokou a ani jednou mě nepřijali. Po roce 1989 jsem se přihlásila znovu a najednou mě vzali. Na rozdíl od otce jsem nebyla vynikající studentka, takže nechci tvrdit, že nebyli lepší uchazeči než já. Nicméně před listopadem 1989 to nešlo a pak to najednou šlo.

Sovětská okupace v roce 1968 se vaší rodiny nějak dotkla?

Nevybavuju si, že by v rodině způsobila nějaký zvrat, ale maminka samozřejmě podobně jako všichni vzpomínala, že to bylo těžké.

Máte dětské vzpomínky na následující dobu? Vaše rodina patřila k těm mlčícím, nebo se u vás nespokojenost s komunistickým režimem dávala najevo?

Tatínek doma otevřeně nadával a pak vždycky zaznělo: Alenko, to nesmíš nikde říkat. Nastoupila jsem do školy v roce 1969, takže jsem do ní chodila za nejsilnější normalizace. Dodnes si přesně pamatuju, jak všechno bylo takové pionýrské. Pořád jsme poslouchali tu nalivárnu, ale mám pocit, že jsme to nebrali vážně ani my jako děti. Brali jsme to tak, že to takhle musí být, že si to musíme vyslechnout, ale víc jsme nad tím nepřemýšleli.

Přesně vám rozumím. Mám pocit, že jsem v dětství pořád někde stála s pionýrským šátkem, ale vůbec mě nenapadlo proč, co to znamená.

Jasně. Zpívali jsme na schůzích a shromážděních: Zelenou, zelenou na každičkou křížovatku, červenou, červenou plane barva našich šátků. A vůbec jsme nevěděli, co zpíváme. Těšili jsme se jen na zákusek a kofolu, které dostaneme po vystoupení.

Setkávám se s tím, že když se mluví o tom, co bylo v socialismu příšerné, hodně lidí začne tvrdit, že spousta věcí byla lepší, že se jim žilo dobře...

Mně se tedy nežilo dobře. Na jedné straně jsme z toho všeho měli legraci, ale na druhé straně, když na tu dobu vzpomínám, splývá

1 ŠEDESÁTÁ LÉTA. Maminka a Alena, když jí byl rok. **2 MANŽEL JOSEF.** Už to bude čtyřicet let, co jsou spolu. Mají dvě dcery. **3 RADOST.** S vnučkami Alenkou a Simonkou. **4 BESEDA.** Jako populární spisovatelka se setkává po celé republice se svými čtenáři a čtenářkami. Nejraději za nimi jezdí vlakem.

mi v takové šero. Vybavuju si protivně prodavačky, které stály za prázdnými pulty otrávené, že nemají co prodávat. Vzpomínáte, jak vypadaly domy, ulice, restaurace? Nic nikomu nepatřilo, takže se nikdo o nic nestaral. Když je všechno všech, jako by to nebylo nič. A to opravdu bylo vidět.

A jak si vysvětlujete, že nemálo lidí zapomělo a lakují tu dobu na různělo?

Říkají, že byly jistoty. Jenže to byly jistoty psa uvázaného u boudy. Je takový vtip, už jsem ho jednou někde řikala: Pes potká vlka a říká mu, prosím tě, podívej, jak jsi hubený, to já se mám u lidí dobře, každý den dostávám jídlo. Vlk odpoví: A od čeho máš odřený krk? Tak nějak to bylo. Sociální jistoty byly a lidé věděli, že když nebudou proti režimu vystupovat, bude o ně nějak postaráno. Podle mě zapoměli, že to bylo za něco, a pamatují si jenom ty jistoty. Jenže nešlo jen o to, že nemohli vycestovat, ale žili v době, kdy se to či ono nesmělo říkat a dělat.

CVIČÍM DENNĚ TŘICET LET

Kdy jste se poprvé pođivala do zahraničí?

Byla jsem s rodiči v Rumunsku i v Bulharsku. Sama jsem byla u moře poprvé v osmnácti v Jugoslávii s Cestovní kanceláří mládeže. Když jsme se vraceli, vedoucí zájezdu se v autobusu radostí opil, protože jsme jeli všichni. Říkal, že se málokdy stávalo, aby někdo neemigroval. Strašně nás hlídal. Byli jsme na ostrově Lopud. Pořádala se tam soutěž o královnu krásy, jedna Češka skončila druhá a za odměnu dostala zájezd na pevninu. Vedoucí za ní pořád chodil a přemlouval ji, ať na ten výlet nejede. Jela, a když se vrátila, byl překvapený. Chudák si to vůbec neužil, jak nás pořád hlídal. Taky si pamatuju, že jsme neměli žádné peníze. Měli jsme zajištěné snídaně, obědy, večeře, ale pak jsme chodili po promenádě, dívali se, jak lidé sedí v kavárničkách, a kapesné na celý pobyt nám stačilo tak na jednu zmrzlinu.

Když vám bylo třeba dvacet, připadali vám šedesátiletí staří?

Asi ano. Ale vždycky jsem ráda poslouchala, když staří lidé vyprávěli. Měla jsem pocit, že v sobě mají něco jako moudrost. Teď na sobě vidím, že člověk v šedesáti ani není starý, ani v sobě nemá moudrost. Vůbec si stará nepřipadám, zdá se mi, že jsem pořád stejná.

Není v této době náročné stárnout, když pořád na internetu a v médiích čtete, jak máme jíst, cvičit, myslet, a svět je vůbec zaměřený na vzhled a výkon?

Cvičím denně třicet let. Přijde mi normální, že ráno vstanu a dělám jógu. Patří k mému životu, musím se jí věnovat ze zdravotních

FOTO MICHAL SVÁČEK/MAFRA

důvodů, mám to tak automaticky zařazené do každodenního programu. Snažím se chodit, plavat, přes zimu jezdím na rotopedu. Beru to jako samozřejmost, ne jako nějaký boj proti stárnutí.

Ptala jsem se, protože mám pocit, že dřív se na nás nevalilo tolik rad a návodů, co máme či nemáme dělat.

Ano, to je pravda, ale takové věci nečtu. Nemám na to čas. Když už, tak si listuju v časopisech jenom na dovolené. A potom si říkám: To je dobrý recept, to bych měla uvařit, to je určitě dobrý krém, ten bych si měla koupit. Ale přijedu domů a hned na to zapoměnu. Mám pocit, že v poslední době mám stále méně času, a to je špatné. Rozhodla jsem se, že si musím začít volný čas víc dělat.

VLAKEM NA BESEDY

Co vám ho v poslední době nejvíc ubírá?

Ježdění po besedách se čtenáři a podobné akce. Je těžké odmítat pozvání. Potřebovala bych ještě jednu Alenu, která by jezdila místo mě.

Dá se spočítat, kolik besed jste udělala za deset let, co píšete knihy?

Zpočátku jsem v tom měla docela pořádek. Vymezila jsem si na besedy měsíc na jaře

a měsíc na podzim a dělala jsem třeba tři do týdne. Často jsem je naskládala tak, aby byly blízko vedle sebe.

To zní, jako když kapela organizuje velké turné.

Teď jsem ten systém ztratila. Stává se, že mě někam pozvou, já se omluvím a oni pak trošku vyčítavě píš: Tak vedle ve vesnici jste byla a u nás ne. Ale opravdu nemůžu být všude. Přijímám nabídky, když jde o místo, které je na trati. Sednu na vlak a jedu. Ale když musím složitě přestupovat a je to daleko, omlouvám se a slíbím, že přijedu, až třeba budu někde poblíž.

Ježdíte vlakem?

Ano. Autem jezdím nerada. Ve vlaku si čtu, něco poslouchám nebo si povídám s lidmi. Je to příjemně strávený čas.

Kolik žádostí o návštěvu dostáváte?

Někdy jich přijde osm do týdne, někdy třeba dvě tři.

To asi máte slušný přehled o tom, jak se v Česku žije, co lidé trápí, co je těší, jací jsou...

Besedy jsou jiný svět než ten, který známe z internetu, z Facebooku. Lidé jsou na nich moc fajn. Ale je jasné, že na besedu jdou ti, kteří rádi čtou a chtějí si povídat o knížkách. Jsou to příjemná setkání. A protože

MATKA. Takhle se před čtyřmi lety vyfotila pro náš magazín s dcerou Radkou. I její druhá dcera je už dospělá.

jsem učila, nemám problém si před ně stoupnout a povídat si. Loni jsem měla příjemné turné po cizině, byla jsem v Bruselu, Paříži, Lucembursku, Budapešti, Brémách, ve Frankfurtu.

Co vás napadne, když si uvědomíte, že je to deset let, co jste napsala první knížku? To je krátká doba, vždyť většina lidí, kteří píší, takový úspěch nezaznamená za celý život.

Mně se zdá, že je to chvílka, co jsem seděla na dvorku a divila se, že už je mi padesát. Říkala jsem si, že jsem přece nedávno slavila čtyřicátku. A pamatuju si, že ve čtyřiceti jsem od kamarádky dostala Želary od Květy Legátové. Byl rok 2003 a já už měla rozepsanou Slepou mapu. Nemluvila jsem o tom, že píšu, ale říkala jsem, že bych jednou taky chtěla něco pěkného napsat. A kamarádka říkala: Legátové je osmdesát, tak máš ještě spoustu času.

Kdyby vám tehdy někdo řekl, že budete nejprodávanější českou spisovatelkou, co byste si pomyslela?

Že to není možné.

ZBLÍZKA

Milá hostitelka

Je s ní moc dobře. Příjemně. Povídat si s ní je podobně, jako když čtete její knížky. Máte pocit, že jste v prostředí, které vám je něčím blízké, domácí, ale zároveň zajímavé, ne nudné. To, čeho dosáhla během deseti let, je opravdu mimořádný úspěch, mohla by být právem pyšná a sebestředná. Ale není. Ani trošku.

Váš příběh potvrzuje, že na věku nezáleží, že je vždycky možné začít, dosáhnout úspěchu. Tyhle řeči, které působí jako fráze, se ukázaly pravdivé.

Záleží na tom, co považujete za úspěch.

Co vy?

Samozřejmě jsem ráda, že se moje knížky prodávají. Na druhé straně, kdyby se neprodávaly, nemyslím si, že bych byla v osobním životě míň spokojená. Asi to byl přirozený vývoj, stalo se to, co se stát mělo.

NEVÍM, CO SE STALO

Když jste před deseti lety napsala první knihu, byla jste si jistá, že uspěje? Nevím, jestli mi rozumíte, ale jde mi o takový ten pocit: Je to dobré, vím to.

Rozumím. Ano, když jsem napsala Slepou mapu, čekala jsem, že se o ní bude mluvit, že budu poskytovat rozhovory. No a nic. Vůbec nic. To mě zaskočilo. Všichni mi říkali, že u prvotiny je to normální. U další knihy se nedělo taky nic moc. Takže to, kam se všechno vyvinulo později, mě samozřejmě překvapilo. A přemýšlím, co bude dál. Jestli to už teď nepůjde jenom dolů. Nebo jestli to bude mít stabilní, stejnou lajnu.

Třeba to půjde ještě nahoru.

Byla bych spokojená, kdyby všechno zůstalo jako teď. I když to asi zní divně vzhledem k tomu, co se děje kolem mé poslední knihy. Ale možná i to ke všemu patří, je to odvrácená tvář toho, že se mi daří.

Říkala jsem si, že se vás nebudu ptát, jak prožíváte nařčení výtvarnice Toy Box, která ve vaší knížce Les v domě našla tolik

podobností se svým příběhem, až začala tvrdit, že jste ho bez jejího vědomí zpracovala.

O tom se píše všude. Ale teď mě stejně zajímá, jak to prožíváte.

Když se mě ptají, co na to říkám, co si o tom myslím, tak vlastně nevím, co mám odpovídat. Opravdu nevím, co se to stalo, proč se to stalo, jak si to mám vysvětlit.

Těšila jste se, až tahle kniha vyjde?

Strašně moc. Nevím, jestli se vám to při psaní knížek taky stává, ale já je mám vždycky promyšlené ještě dřív, než začínám psát. V hlavě, nemám poznámky. Pak píšu, sleduju tu linku, ale v každé knížce se i něco trošku posunulo. Došla jsem k cíli, ale ne přesně tak, jak jsem zamýšlela na začátku. Les v domě je první knížka, v níž jsem dodržela všechno přesně tak, jak jsem od začátku chtěla. Mám pocit, že se mi podařilo zachytit atmosféru a vysvětlit, proč jsou zlé postavy takové. Místo toho, abych slyšela, že se to povedlo, se stala taková divná věc. Na druhé straně možná to je důkaz, že se knížka opravdu povedla, příběh je autentický, pravděpodobný.

Uškodilo to nějak knize, nebo se naopak prodává o to líp, že se o ní mluví?

Na sítích se o ní píše, mluví se o ní, podle různých žebříčků se zdá, že se prodává dobře. To mě samozřejmě těší. Ale chci, aby se o ní mluvilo hezky, aby se prodávala i bez toho veletoce. Nejvíc mě mrzí, že se k lidem informace dostávají zprostředkovaně, a pak někdo napíše, že ho Mornštajnová zklamala. Neví, ale soudí. Dějala jsem rozhovor pro menší rádio, moderátorka mi po něm říkala, že v knize je opravdu podobností s příběhem paní Toy Box hodně. Ptala jsem se, kde přesně je viděla. A ona: No já to nečetla, ani ten

příběh Toy Box, ani tu vaši knížku, ale četla jsem, že to někde srovnávali.

Chtějí s vámi lidé tu kauzu rozebírat osobně, říkají vám své názory do očí, nebo se všechno odehrává na sítích, ve virtuálním světě?

Do očí mi nikdy nikdo nic zlého neřekl. Naopak jedna paní přišla s tím, že to, o čem píšu, zažila a je ráda, že není sama. Knížka končí slovy: A ještě si myslíte, že můžu být šťastná? Při autogramiádě za mnou přišla další paní, dotkla se mě na rameni a řekla: Já se snažím být šťastná. Jsou témata, která u někoho můžou vyvolat bolestné, ošklivé vzpomínky, ale u jiného naopak pocit, že v tom není sám. Ale já jsem Les v domě nepsala kvůli tomu. Někde jsem četla: Chtěla otevřít téma. Já jsem nechtěla otevřít téma. Když píšete knihu, myslíte předem na to, jestli tím otevíráte téma?

Ne, zkouším vyprávět příběhy, které by mohly zaujmout. Ale ta kauza je zajímavá tím, že teď by mohl kdokoli kohokoli nařknout, že mu ukradl životní příběh. Lidé, kteří přežili koncentrační tábory, by mohli protestovat, že někdo zasadí děj knihy do tohoto prostředí, že hrdinové prožívají to co oni.

Ano. Jenže to znamená, že bychom nemohli napsat vůbec nic.

POŘÁD JSEM NĚCO ŘEŠILA

Jakou roli v tom podle vás hrají sociální sítě, na nichž je tak snadné prezentovat osobní názor jako jedinou univerzální pravdu?

Problém je v tom, že někteří lidé mají pocit, že na sociálních sítích můžou dělat, co chtějí. Je pravda, že můžou, máme svobodu. Ale chybí slušnost, selský rozum. Nepatřím mezi ty, kteří říkají, že dřív bylo všechno lepší. Nedovedu si představit, že pracuju bez internetu, že neexistují maily a musím na poštu s každým dopisem, s každou složenkou. Internetové bankovníctví a různé aplikace jsou skvělé. O sociálních sítích si to nemyslím. Lidé by si spolu měli spíš povídat. Na druhé straně mě přivedly ke spoustě těch, s nimiž jsem ztratila kontakt. Všechno má dobrou a špatnou stránku.

Máte představu, co budete dělat dál?

Momentálně mám vymeteno. V poslední době jsem pořád něco řešila, vzalo mi to spoustu energie. Uvědomila jsem si, že vůbec nemám čas rozvíjet vztahy. To, že se mi daří, je na úkor vztahů. Tak bych se další desetiletí víc chtěla věnovat rodině, kamarádům, přátelům. Budu doma, budu psát a rozvíjet vztahy. Ovšem tohle říkám už pět let. ■

scarlett.wilkova@mfdnes.cz

